

Dragutin Papović • Sait Šabotić • Adnan Prekić • Milan Šćekić

ISTORIJA

udžbenik za treći razred gimnazije

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
PODGORICA, 2016.

Sadržaj

Uvodna riječ	5
Kako koristiti udžbenik	6

I NOVI VIJEK OD KRAJA XV DO KRAJA XVIII VIJEKA

1.1. Velika geografska otkrića i počeci kolonijalizma	10
Od „puta svile“ do velikih geografskih otkrića.....	10
Pomorska otkrića	13
Posljedice geografskih otkrića	15
Kolonizacija Novog svijeta.....	16
1.2. Promjene u kulturi i religiji u zapadnoj Evropi	17
Novi način proizvodnje i života u gradovima	17
Humanizam i renesansa	19
Vjerske reforme i ratovi	21
1.3. Uticaj Osmanskog carstva i Habsburške monarhije na prilike na Balkanu u XVI i XVII vijeku	25
Osmansko carstvo	25
U zenitu moći	25
Državno i društveno uređenje Osmanskog carstva	26
Ratovi u XVI i XVII vijeku	29
Habsburška monarhija	31
Stvaranje Habsburške monarhije.....	31
Vojna krajina (granica).....	32
Barok i klasicizam	33
1.4. Građanske (buržoaskie) revolucije	35
Apsolutističke monarhije (Država to sam ja!)	35
Nizozemska revolucija – stvaranje Holandije	36
Engleska revolucija.....	37
Enciklopedisti (znanjem do boljeg života).....	38
Prosvijećeni apsolutizam.....	39
Provjeri naučeno	40

II CRNA GORA OD 1697. DO 1851. GODINE

2.1. Otpor Osmanskoj vlasti i početak borbe za nezavisnost	44
Položaj Crne Gore u Osmanskom carstvu krajem XVII vijeka	44
Izbor mitropolita Danila Petrovića- Njegoša	46
Uspostavljanje veza sa Rusijom	47
2.2. Između velikih sila – nastavak borbe za državnu nezavisnost	48
Internacionalizacija položaja Crne Gore.....	48
Uspostavljanje dinastije Petrović-Njegoš.....	49
Mitropolit Sava.....	50
Mitropolit Vasilije	50
2.3. Učvršćivanje državne vlasti	52
Period nestabilnosti	52
Lažni car Šćepan Mali	52
Petar I Petrović-Njegoš.....	54
Traganje za međunarodnom podrškom.....	55
2.4. Teritorijalno širenje Crne Gore – formiranje organa vlasti	56
Bitke na Martinićima i Krusima	56
Međunarodni položaj i ujedinjenje Brda i Boke	57
Državne reforme Petra I Petrovića-Njegoša	58
2.5. Uspostavljanje državne vlasti i razgraničenje	60
Učvršćivanja organa centralne vlasti	60
Kulturni i književni rad Petra II Petrovića-Njegoša	61
Sukobi na granici i razgraničenja.....	62
Politički i društveni preobražaj Crne Gore u prvoj polovini XIX vijeka	64
Uloga i položaj žene u crnogorskom društvu	65
Provjeri naučeno	66

SVIJET OD KRAJA XVIII DO POČETKA XX VIJEKA

3.1. Rat za nezavisnost i građanski rat u SAD.....	70
Uzroci rata za nezavisnost	70
Od Deklaracije do Ustava.....	71
Antagonizmi u SAD i građanski rat.....	72
3.2. Francuska revolucija i Napoleonovi ratovi	74
Od apsolutne do ustavne monarhije	74
Prevrati i nasilje.....	75
Uspon Bonaparte i dominacija Francuske.....	76
Restauracija, Bečki kongres i Sveta alijansa.....	78
3.3. Društveno-političke promjene u Evropi	79
Političke ideje.....	79
Revolucije 1848. godine.....	79
Stvaranje nacionalnih država	80
Kapitalizam, imperijalizam i kolonijalizam	81
3.4. Znanje i tehnologija	83
Obrazovanje i naučna otkrića	83
Prva i druga industrijska revolucija.....	84
3.5. Jugoistočna Evropa od početka XIX do početka XX vijeka	87
Habsburška monarhija	87
Osmansko carstvo	88
Balkanske države	89
Provjeri naučeno	92

CRNA GORA OD 1851. DO 1914. GODINE

4.1. Crna Gora u doba knjaza Danila	96
Dolazak na vlast i proglašenje knjaževine	96
Pohod Omer-paše Latasa na Crnu Goru	97
Sređivanje unutrašnjih prilika i jačanje državne vlasti	98
Crnogorsko pitanje i velike sile	99
Grahovska bitka i razgraničenje s Osmanskim carstvom.....	99
4.2. Crna Gora u doba knjaza Nikole (1860–1876)	101
Crnogorsko-osmanski rat 1862. godine.....	101
Unutrašnje prilike.....	102

Bokeljski ustanak 1869. godine.....	104
Spoljnopolitički odnosi.....	104

4.3. Velji rat (1876–1878) i međunarodno priznanje crnogorske nezavisnosti	106
Uzroci rata	106
Prva faza rata	106
Druga faza rata.....	107
Oslobađanje Nikšića, Bara i Ulcinja.....	108
Sanstefanski mirovni ugovor.....	108
Crna Gora i Berlinski kongres.....	108
4.4. Crna Gora od Berlinskog kongresa do Prvog ustava	110
Reforme državne uprave	110
Opšti imovinski zakonik	110
Spoljnopolitički odnosi.....	111
Društveno-ekonomske prilike	112
Konfesionalni odnosi.....	113
Kulturno-prosvjetne prilike	114
4.5. Crna Gora 1905–1912. godine	116
Prvi ustav	116
Političke partije	117
Bombaška afera i Kolašinski proces	118
Proglašenje kraljevine	118
Privreda.....	119
Migracije.....	120
4.6. Crna Gora i vjerske zajednice na početku XX vijeka	121
Ustav Sinoda Crnogorske pravoslavne crkve	121
Ustav iz 1905. godine i vjerske zajednice.....	122
4.7. Crna Gora u balkanskim ratovima	123
Balkanski savez	123
Crnogorska vojska	123
Ratne operacije	124
Nastavak borbi za Skadar	125
Drugi balkanski rat	126
Teritorijalno proširenje nakon balkanskih ratova	126
Provjeri naučeno	128
Rječnik.....	130
Literatura	131